

<b>Bijlage 1: Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (Artikel 8, 11 en 12 van het Europees Handvest)</b>
--

## **Onderwijs**

**Artikel 8 lid 1, sub a, onder iv**  
**indien de autoriteiten geen directe bevoegdheid op het gebied van het aan het onderwijs op school voorafgaande onderricht hebben, de toepassing van de in i tot en met iii bedoelde maatregelen te begunstigen en/of aan te moedigen**

*Voorafgaand aan het onderwijs op school wordt geen onderricht gegeven, behoudens - indien nodig - het programma voor- en vroegschoolse educatie (VVE).*

*VVE is een programma dat Nederlandse taal aanbiedt voor kinderen met een taalachterstand in de Nederlandse taal en heeft tot doel om onderwijsachterstand voor deze kinderen te voorkomen.*

*Nedersaksisch valt hier buiten. Opwaardering van het Nedersaksisch naar Deel III zou om herziening van beleid vragen.*

*De aanbeveling van de onderzoekers van de RUG wordt voor wat betreft dit element niet onderschreven.*

**Artikel 8, lid 1, sub e, onder ii**  
**voorzieningen te verschaffen voor de bestudering van [het Nedersaksisch] als vak in het universitair en hoger onderwijs**

*Er is geen wetswijziging nodig.*

*Het is echter de vraag of de nu bestaande voorzieningen in stand kunnen blijven, gezien de financiële situatie, mocht Nedersaksisch naar Deel III worden opgeschaald.*

*Het Kabinet zal instellingen niet verplichten voorzieningen te treffen voor het bestuderen van het Nedersaksisch. Immers dat zou een beleidswijziging betekenen. Wat betreft de pedagogische academies heeft het kabinet de nadruk gelegd op beheersing van de Nederlandse taal en rekenen. (zie ook art. 8, lid 1, sub h.)*

*De aanbeveling van de onderzoekers van de RUG wordt niet onderschreven.*

**Artikel 8 lid 1, sub f onder i**  
**In het kader van volwassenenonderwijs en permanente educatie cursussen te bieden, die voornamelijk [in het Nedersaksisch] worden gegeven**

*Opschaling van het Nedersaksisch kan zonder wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) plaatsvinden.*

*Beleidsinhoudelijk zou een opwaardering van het Nedersaksisch in de volwasseneneducatie vragen om herziening van het huidige beleid.*

*Met ingang van 2013 zal het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo) niet langer via de gemeenten, maar rechtstreeks aan de regionale opleidingscentra worden bekostigd. De resterende (basis)educatie wordt volledig gericht op het onderwijs in de Nederlandse taal (NT-1), rekenen en Nederlands als tweede taal (NT-2).*

*Additioneel moet worden opgemerkt dat het budget voor volwasseneneducatie sedert 2008 aan het afnemen is vanwege andere prioriteiten (zoals, op initiatief van de Tweede Kamer, Nederlandse taal en rekenen in het mbo).*

*De aanbeveling van de onderzoekers van de RUG wordt niet onderschreven.*

**Artikel 8, lid 1, sub g**  
**regelingen te treffen om het onderwijs in de geschiedenis en cultuur die in [het Nedersaksisch] haar weerspiegeling vindt, te waarborgen;**

*De verdragstekst spreekt over het treffen van regelingen. Dat impliceert opname van het Nedersaksisch in de kerndoelen van het onderwijs. Om dat mogelijk te maken is wetswijziging noodzakelijk. Het voorstel van de onderzoekers wordt derhalve niet onderschreven.*

*Scholen kunnen overigens op vrijwillige basis aandacht aan de regionale taal en cultuur treffen.*

*De aanbeveling van de onderzoekers van de RUG wordt niet onderschreven.*

#### **Artikel 8, lid 1, sub h**

**te voorzien in de basisopleiding en bijscholing van de docenten die nodig zijn voor de toepassing van die leden uit lid a tot en met g die door de Partij zijn aanvaard;**

*De onderzoekers geven aan dat in bepaalde delen van het Nedersaksisch gebied in (bij)scholing van docenten wordt voorzien, maar in de andere delen niet. De onderzoekers geven aan dat in dat geval er sprake is van een beleidswijziging.*

*Door (extra) aandacht te leggen op scholing in het Nedersaksisch zal sprake zijn van een beleidswijziging. Derhalve wordt het voorstel van de onderzoekers niet onderschreven.*

#### **Artikel 8 lid 1, sub i**

**een of meer toezichthoudende organen in te stellen verantwoordelijk voor het volgen van de genomen maatregelen en de bereikte vooruitgang bij het tot stand brengen of ontwikkelen van het onderwijzen van [het Nedersaksisch], alsmede voor het opstellen van periodieke verslagen inzake hun bevindingen, die zullen worden gepubliceerd.**

*De onderzoekers wijzen op de mogelijkheid van het instellen van een dergelijk orgaan door de diverse provincies/gemeentes. Aangezien het hier om het beleidsterrein van het onderwijs gaat, is er sprake van verantwoordelijkheid van de minister van OCW en betrokkenheid van de Inspectie van het onderwijs. Dit gaat verder dan het voorstel van de onderzoekers. De centrale overheid is tot op heden hierbij niet betrokken en een onderschrijving van de bepalingen zal leiden tot beleidswijziging (op rijksniveau) en dus ook financiële claims. Het voorstel van de onderzoekers wordt niet onderschreven*

### **Media**

#### *Algemeen*

De minister van OCW is van algemeen oordeel dat er bezwaren bestaan tegen opwaardering van het Nedersaksisch van Deel II naar Deel III van het Europees Handvest Minderheidstalen. Die bezwaren vloeien voort uit de beleidsmatige, financiële en juridische gevolgen daarvan op Media-terrein.

“Bij de inwerkingtreding van Deel II zijn doelstellingen onderschreven die aansloten/aansluiten bij het door (drie) provincies en (twee) gemeenten gevoerde mediabeleid”, zo merken de RUG-onderzoekers op (blz. 54). Zij menen dat opwaardering naar Deel III geen grote verandering voor het mediabeleid met zich zal meebrengen. Dat moge wellicht juist zijn voor het beleid op niveau van betrokken provincies en gemeenten, maar dat geldt niet voor beleid op rijksniveau. Op rijksniveau bestaat geen mediabeleid ten aanzien van het Nedersaksisch. Opwaardering naar Deel III leidt tot betrokkenheid van de rijksoverheid, wat vervolgens leidt tot wijziging van beleid, tot financiële claims en tot wijziging van de relevante wetgeving (Mediawet 2008).

Dat is niet conform de afspraak die toenmalig staatsecretaris van BZK, de gedeputeerde van provincie Groningen en de voorzitter van de Samenwerkende Organisaties in het Nedersaksisch Taalgebied (SONT) destijds hebben gemaakt.

De RUG-onderzoekers lopen 8 ambities langs, die hieronder zijn toegelicht.

**Artikel 11, lid 1, sub a, onder iii (publieke omroep)  
voldoende voorzieningen te treffen opdat [de vier regionale en twee lokale]  
zendgemachtigden programma's in [het Nedersaksisch] aanbieden**

Op principiële gronden (Grondwettelijke bescherming van de vrijheid van meningsuiting, in de Mediawet beschermde redactionele autonomie van publieke en commerciële omroepinstellingen) bemoeit de rijksoverheid zich *niet* met vorm en inhoud van de uitzendingen. Het wordt aan de betrokken instellingen zelf overgelaten of zij in hun uitzendingen gebruik willen maken van de streektaal. Zo wordt in de provincie Gelderland nu al niet voldaan aan de bepaling. Daarnaast signaleren de onderzoekers zelf ook nog mitsen en maren ten aanzien van deze bepalingen. Het voorstel van de onderzoekers wordt derhalve niet onderschreven.

**Artikel 11, lid 1, sub b, onder ii (niet publieke omroep)  
het regelmatig uitzenden van radioprogramma's in [het Nedersaksisch] aan te  
moedigen en/of te vergemakkelijken**

Zie hierboven.

Dit voorstel wordt derhalve niet overgenomen.

**Artikel 11, lid 1, sub c, onder ii (niet publieke omroep)  
het regelmatig uitzenden van televisieprogramma's in [het Nedersaksisch] aan te  
moedigen en/of te vergemakkelijken**

Zie hierboven.

Dit voorstel wordt derhalve niet overgenomen.

**Artikel 11, lid 1, sub d  
de productie en distributie van auditieve en audiovisuele werken in [het  
Nedersaksisch] aan te moedigen en/of te vergemakkelijken**

Dit vormt geen onderdeel van het mediabeleid op rijksniveau.

Dit voorstel wordt derhalve niet overgenomen.

**Artikel 11, lid 1, sub f, onder i  
de extra kosten te dekken van de media die [het Nedersaksisch] gebruiken, wanneer  
de wet voorziet in financiële steun aan de media in het algemeen**

Dit vormt geen onderdeel van het mediabeleid op rijksniveau.

Dit voorstel wordt derhalve niet overgenomen.

**Artikel 11, lid 1, sub g  
de opleiding van journalisten en andere medewerkers voor media in [het  
Nedersaksisch] te ondersteunen**

Bekostiging van journalistieke opleidingen valt onder het beleidsterrein Onderwijs. Het vormt geen onderdeel van het mediabeleid op rijksniveau.

Dit voorstel wordt derhalve niet overgenomen.

#### **Artikel 11, lid 2**

**de Partijen verplichten zich tot het waarborgen van de vrijheid van rechtstreekse ontvangst van radio- en televisieuitzendingen uit buurlanden in een soortgelijke taal als [het Nedersaksisch] (...)**

Het beleid op rijksniveau is er op gericht om vrije ontvangst en doorgifte van radio- en televisieuitzendingen te waarborgen. Uitzendingen uit Duitsland in het Nederduits worden niet geweerd. Nederland voldoet hiermee aan deze verplichting.

#### **Artikel 11, lid 3**

**de Partijen verplichten zich ertoe te waarborgen dat de belangen van de gebruikers van [het Nedersaksisch] vertegenwoordigd zijn (...) binnen de overeenkomstig de wet ingestelde organen die verantwoordelijkheid dragen voor (...) de media**

Dit vormt geen onderdeel van het mediabeleid op rijksniveau.

Het voorstel wordt derhalve niet overgenomen.

### **Cultuur**

#### **Algemeen**

Een eventuele opschaling van de cultuursector kan plaatsvinden zonder wetswijziging.

Vanuit beleidsmatige en financiële hoek zijn er echter wel bezwaren.

In alle gevallen wordt door de onderzoekers gesteld dat reeds activiteiten plaatsvinden en dat opschaling daardoor kan worden aanbevolen of mogelijk is.

In alle onderstaande gevallen moet er op worden gewezen dat op rijksniveau geen beleid bestaat ten aanzien van de verschillende Nedersaksische talen. Opschaling naar Deel III leidt tot betrokkenheid van de rijksoverheid en worden (financiële) claims gelegd op landelijke (onder andere literaire) fondsen. In het rapport wordt aangegeven (blz. 62): “dan ligt het op de weg van de landelijke, literaire fondsen om aan deze ambitie concreet gestalte te geven” en dat aan BZ/OCW voorgesteld wordt bij culturele uitwisseling: “meer aandacht te besteden aan de Nedersaksische bijdragen aan de Nederlandse cultuur.”

Er wordt dus nieuw, actief beleid aangeraden.

#### **Artikel 12, lid 1, sub a**

**soorten uitingen en initiatieven die eigen zijn aan [het Nedersaksisch] aan te moedigen en de verschillende mogelijkheden om toegang tot in deze [taal] geproduceerde werken te verkrijgen, te bevorderen**

*In het onderzoeksrapport wordt aangegeven dat het aanbod van films beperkt is. Gelet op de tekst van het artikel ook van “bevorderen” wordt gesproken wil dat zeggen dat in geval van opschaling er een actief overheidsbeleid gevoerd zal moeten worden. Er is geen beleid op rijksniveau.*

*Het voorstel van de onderzoekers wordt niet onderschreven.*

**Artikel 12, lid 1, sub c**

**de toegang in [het Nedersaksisch] tot in andere talen geproduceerde werken te bevorderen door vertaling, nasynchronisatie en ondertiteling, te steunen en te ontwikkelen**

*In het onderzoekrapport wordt aangegeven dat het op dit moment niet gemakkelijk is om toereikende subsidies te verkrijgen. Er is geen rijksbeleid ten aanzien van Nedersaksisch op dit terrein en opschaling naar Deel III impliceert commitment en het ontwikkelen van beleid terzake. Bovendien zijn ook geen financiële middelen beschikbaar.*

*Het voorstel van de onderzoekers wordt niet onderschreven.*

**Artikel 12, lid 1, sub d**

**erop toe te zien dat de organen die verantwoordelijk zijn voor het organiseren of ondersteunen van diverse vormen van culturele activiteiten, de kennis en het gebruik van [het Nedersaksisch] integreren in de activiteiten waartoe zij het initiatief nemen of waaraan zij ondersteuning bieden**

*Betrokken culturele instellingen worden verplicht het Nedersaksisch onderdeel van hun activiteiten te maken. Dit heeft ook financiële consequenties, ook voor de subsidiërende overheid, die daarvoor tot heden geen beleid voor heeft.*

*Het voorstel van de onderzoekers wordt niet onderschreven.*

**Artikel 12, lid 1, sub e**

**maatregelen te bevorderen om te verzekeren dat de organen die verantwoordelijk zijn voor het organiseren of ondersteunen van culturele activiteiten, beschikken over personeel dat [het Nedersaksisch], alsmede de taal of talen van de overige bevolking, volledig beheerst**

*Indien men dat personeel al heeft, leidt dit niet tot roep om extra budget. Indien dat niet het geval is zal men personeel moeten opleiden. Echter: fondsen voor opleidingen ontbreken; het rijksbeleid is nadruk te leggen in WEB-fondsen op versterking Nederlandse taal en niet de streektaalen. Opschaling impliceert verandering van beleid.*

*Het voorstel van de onderzoekers wordt niet onderschreven.*

**Artikel 12, lid 1, sub f**

**te bevorderen dat vertegenwoordigers van de gebruikers van [het Nedersaksisch] rechtstreeks deelnemen aan het bieden van voorzieningen en het plannen van culturele activiteiten**

*Dit lid lijkt de eis te stellen dat in allerlei organen die adviseren etc ook "gebruikers" van een minderheidstaal zitten.*

*Het voorstel van de onderzoekers wordt niet onderschreven.*

**Artikel 12, lid 1, sub g**

**de oprichting aan te moedigen en/of te vergemakkelijken van een of meer organen die verantwoordelijk zijn voor het verzamelen en het bewaren van een exemplaar van in [het Nedersaksisch] geproduceerde werken en het presenteren of publiceren daarvan**

*Hier wordt de eis geformuleerd dat er instellingen worden opgericht die als bibliotheek/archief fungeren voor publicaties in een minderheidstaal. Dit is een extra financiële verplichting. Daarnaast bestaat in Nederland de verplichting niet dat van ieder gepubliceerd werk één exemplaar ergens (KB) bewaard wordt. Waar iets niet in algemene zin geldt, kan de verplichting niet in een specifiek geval worden opgelegd.*

*Het voorstel van de onderzoekers wordt niet onderschreven.*

**Artikel 12, lid 1, sub h**

**indien nodig, diensten voor vertaling en terminologisch onderzoek in het leven te roepen en/of te bevorderen en te financieren, met name ten einde passende administratieve, commerciële, economische, sociale, technische of juridische terminologie in [het Nedersaksisch] in stand te houden en te ontwikkelen**

*Uit de verdragstekst komt naar voren dat bij opschaling de overheid een verplichting aangaat. Op dit moment bestaat hiervoor geen rijksbeleid. Opschaling betekent derhalve het ontwikkelen van nieuw beleid, plus de verplichting om dit te financieren.*

*Het voorstel van de onderzoekers wordt niet onderschreven.*

<p><b>Bijlage 2: Ministerie van Veiligheid en Justitie</b> <b>Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties</b> <b>Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie</b> <b>(artikel 9 en 10 van het Europees Handvest)</b></p>
--

*Algemeen*

Ook is onderzoek gedaan of de opwaardering van de erkenning van het Nedersaksisch onder het Europees Handvest mogelijk is zonder aanvullende beleidsinspanningen of aanpassing van wet- of regelgeving bij de artikelen 9 en 10 van het Europees Handvest. Hierbij is gekeken naar de bepalingen die direct een effect kunnen hebben op het beleid van de ministeries EL&I, V&J en BZK en waar het overheidsbeleid volgens de visie van dr. M. Herweijer en Prof. Mr. J.H. Jans aan voldoet. Het ministerie van V&J heeft aangegeven dat erkenning onder Deel III van de verplichtingen inzake rechterlijke autoriteiten (artikel 9) niet mogelijk is zonder wetswijziging, dat wordt ook onderschreven door de onderzoekers van de RUG. Hetzelfde geldt voor de bepalingen die het bestuurlijk verkeer tussen burgers en overheid betreffen (artikel 10, lid 2, sub a, b, e en f). BZK deelt deze visie op het gebied van het gebruik van het Nedersaksisch in het bestuurlijk verkeer. Hieronder wordt nog een toelichting gegeven op de overige leden van artikel 10 die in het onderzoek van de RUG worden genoemd

**Bestuurlijke autoriteiten en openbare diensten**

**Artikel 10, lid 1, sub a iii**

**te waarborgen dat gebruikers van [het Nedersaksisch] mondeling of schriftelijk hun aanvragen kunnen indienen in deze taal en daarin een antwoord kunnen ontvangen.**

*Artikel 2:6 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) stelt dat het Nederlands de gebruikstaal is voor bestuursorganen en onder hun verantwoordelijkheid werkzame mensen. Voor het Fries zijn expliciet uitzonderingsbepalingen opgenomen in de artikelen 2:7, 2:8, 2:10 en 2:11 Awb. Hierdoor kan onder bepaalde voorwaarden in het verkeer met bestuursorganen gebruik worden gemaakt van de Friese taal. Een dergelijke uitzondering bestaat niet voor het Nedersaksisch. Verder compliceert artikel 4, derde lid, van de Dienstenwet het indienen van mondelinge of schriftelijke aanvragen in het Nedersaksisch. De Dienstenwet gaat immers uit van de Nederlandse taal en als uitzondering daarop het Fries. Om te voldoen aan artikel 10 eerste lid sub a, iii, van het Europees Handvest lijken aanpassingen van de Awb en de Dienstenwet noodzakelijk.*

**Artikel 10, lid 2, sub g**

**het gebruik of de aanneming van de traditionele en juiste vormen van toponiemen in [het Nedersaksisch], indien noodzakelijk te zamen met de naam in de officiële taal of talen.**

*Provincies en gemeenten beschikken reeds over deze bevoegdheid op grond van artikel 156 van de Provinciewet en artikel 158 van de Gemeentewet. Om te voldoen aan deze bepaling is geen aanvullende beleidsinspanning van de wet vereist.*

**Artikel 10, lid 3, sub c**

**gebruikers van [het Nedersaksisch] toe te staan dat zij een verzoek in deze taal indienen.**

*Ook deze bepaling gaat moeilijk samen met artikel 2:6 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 4, derde lid van de Dienstenwet om diezelfde reden als genoemd bij artikel 10 (lid 1, sub a, iii). Om te voldoen aan de artikel 10, lid 3, sub c van het Europees Handvest voor het Nedersaksisch lijken aanpassingen van eerder genoemde regelgeving vereist.*

**Bijlage 3: Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie  
(Artikel 13 Europees Handvest)**

*Algemeen*

Door het Ministerie van EL&I is ook nog gekeken naar artikel 13 van het Europees Handvest, die gaat over het economisch en sociaal leven. Hieronder een weergave van deze artikelen en waar opwaardering leidt tot extra beleidsinspanningen of wijziging van wetgeving.

**Arikel 13, lid 1, sub c**

**zich te verzetten tegen praktijken gericht op ontmoediging van het gebruik van [het Nedersaksisch] in verband met economische of sociale activiteiten.**

*Deze verplichting bestaat in een meer algemene verwoording reeds onder deel II artikel 7, tweede lid van het Europees Handvest. Echter artikel 13, eerste lid, sub c gaat verder. Het zou namelijk betekenen dat er actief opgetreden zou moeten worden tegen discriminatie van het gebruik van het Nedersaksisch in verband met economische en sociale activiteiten. Dit zou zowel de relatie tussen overheid en burger als de relatie tussen twee private Partijen (zoals werkgever-werknemer of ondernemer-consument) betreffen. In Nederland is het verbod op discriminatie op grond van vastgelegd in de Algemene wet gelijke behandeling en fungeert de Commissie voor Gelijke Behandeling als meldpunt voor discriminatie op het werk. In het onderwijs en bij het aanbieden van goederen en diensten. Op dit moment is (regionale of streek-) taal geen grond waarop bij de Commissie Gelijke Behandeling een beroep op gedaan kan worden. Discriminatie op grond van streektaal valt dus buiten de reikwijdte van de Algemene wet gelijke behandeling en dus buiten de bevoegdheid van de Commissie Gelijke Behandeling. De overheid lijkt zich op dit moment ook niet actief te verzetten tegen praktijken gericht op ontmoediging van het gebruik van het Nedersaksisch. Extra beleidsinspanningen en/of aanpassingen in regelgeving lijken daardoor noodzakelijk om aan artikel 13, eerste lid, sub c van het Europees Handvest te voldoen.*

**Artikel 13, lid 1 sub d**

**het gebruik van [het Nedersaksisch] met ander dan de in de voorgaande letters genoemde middelen te vergemakkelijken en/of aan te moedigen.**

*Het kan hier gaan om actief gebruik (mondeling/schriftelijk) van het Nedersaksisch door overheid, maar mogelijk ook in het verkeer tussen bedrijven en consumenten, werkgever en werknemer, in het onderwijs, in het openbaar vervoer en in de zorg. EL&I voert geen beleid om het gebruik van het Nedersaksisch in het economisch verkeer te vergemakkelijken of aan te moedigen. Gezien de reikwijdte is het lastig in te schatten of na opwaardering onder Deel III van het Europees Handvest wel het geval is.*

**Bijlage 4: Overige departementen**

*Hieronder volgen nog in het kort de reacties van de overige ministeries:*

**Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)**



Voor het ministerie van VWS is op Rijksniveau weliswaar geen aanpassing van huidige wetgeving en bestaande beleidsmaatregelen nodig om het Nedersaksisch te kunnen onderbrengen onder Deel III van het Handvest. Het is namelijk aan de regionale zorginstellingen zelf hierover een beleid te formuleren. VWS acht echter een opgelegde verplichting niet opportuun en in het kader van een beperking van administratieve lasten voor regionale zorginstellingen ook niet wenselijk.

#### **Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW)**

Het ministerie van SZW heeft aangegeven dat voor erkenning onder Deel III geen wetswijziging nodig is in de Wet Kinderopvang. In die wet staat al vermeld dat naast het Nederlands een streektaal in levend gebruik de voertaal kan zijn. SZW geeft verder aan dat met betrekking tot het gebruik van Nedersaksisch in economische en sociale activiteiten, voorzover die vallen onder het beleid van SZW, aspecten zijn die erg algemeen worden benoemd. De gevolgen van erkenning onder Deel III lijken dan ook voor dit ministerie beperkt, zij achten daarmee nog niet de vraag beantwoord of een dergelijke opwaardering onder Deel III wenselijk is.

#### **Ministerie van Buitenlandse Zaken**

Het ministerie van Buitenlandse Zaken geeft aan dat de opwaardering van het Nedersaksisch op rijksniveau toch wel financiële kosten en beleidsintensivering in de vorm van wetswijziging zal meebrengen. Dit brengt ook voor het Rijk hogere financiële kosten met zich mee, zodat om die reden een opwaardering onder Deel III niet opportuun is